

СТ А Н О В И Щ Е

От: *проф. д.ик.н. Христо Първанов Първанов, УНСС, катедра „Икономика на транспорта и енергетиката“, професионално направление 3.8 Икономика, научна специалност: Икономика и управление*

Относно: конкурс за **професор** по професионално направление 3.8 Икономика, научна специалност „Икономика и управление (Икономика на транспорта)“ в УНСС, обявен в ДВ, бр. 7 от 19.01.2018 г.

1. Информация за конкурса

Конкурсът е обявен за нуждите на катедра „Икономика на транспорта и енергетиката“, факултет „Икономика на инфраструктурата“ на УНСС, съгласно Решение на АС №8/13.12.2017 г. Участвам в състава на научното жури по конкурса съгласно Заповед № 674/16.03.2018 г. на Ректора на УНСС.

2. Кратка информация за кандидата в конкурса

Документи за участие в конкурса са подадени само от един кандидат – доц. д-р Христина Лазарова Николова. Тя е дългогодишен преподавател към катедра „Икономика на транспорта и енергетиката“ при УНСС – София.

Христина Николова е завършила специалност „Икономика и управление на транспорта“ в УНСС през 1996 г. Тя е започнала кариерата си на преподавател през 1997 г., когато след спечелен конкурс е назначена на длъжност „асистент“ във ВТУ „Тодор Каблешков“, гр. София. От 2003 г. Христина Николова започва да води часове като хоноруван асистент в катедра „Икономика на транспорта“ в УНСС, а от 2005 г. е назначена на щатна длъжност „асистент“ в същата катедра, където последователно заема длъжностите „старши“ и „главен асистент“. Защищава докторска дисертация в областта на икономиката на транспорта през 2007 г., а през 2010 г. ѝ е присъдено научното звание „доцент“ от ВАК.

Кандидатката е работила като хоноруван преподавател в Технически университет – гр. София, във Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“, в Университета за приложни науки Technikum Wien, в Австрия. Тя е била консултант на редица държавни институции като Министерство на образованието и науката, Министерство на транспорта, информационните технологии и съобщенията, Изпълнителна агенция „Железопътна администрация“, Изпълнителна агенция „Морска администрация“, Столична община и др. Член е на Управителния съвет на Българска асоциация „Интелигентни транспортни системи“, на Американския форум за транспортни изследвания, на Български форум за транспортна инфраструктура, на Центъра за интермодален транспорт към БТПП, както и на научно техническия съюз по транспорта. Член е, също така, на Редакционния съвет на списание „Научни трудове на УНСС“ и на Годишника на УНСС, както и на научни съвети на престижни

международни конференции по транспорт и интелигентни транспортни системи. Ежегодно тя е рецензент на доклади за световния конгрес по ИТС.

Познавам доц. д-р Христина Николова и съм свидетел на нейното научно развитие през годините. Тя се изявява като съвестен преподавател, компетентен специалист в областта на икономиката на транспорта и етичен колега.

3. Изпълнение на изискванията за заемане на академичната длъжност

На база на предоставената документация може да се направи извода, че кандидатурата на доц. д-р Христина Лазарова Николова съответства напълно на задължителните условия за заемане на академичната длъжност „професор”, съгласно в ЗРАСРБ (чл. 29), както и на допълнителните изисквания на УНСС.

Аргументите, потвърждаващи този извод включват следното:

- Защитена докторска дисертация на тема „Развитие и усъвършенстване на системата от инфраструктурни такси в транспорта” – представена диплома за образователна и научна степен „доктор” №32272 от 21.04.2008 г. по научната специалност 05.02.18 Икономика и управление.
- Заемана академична длъжност „доцент” от 7 години и 5 месеца към катедра „Икономика на транспорта и енергетиката”, факултет „Икономика на инфраструктурата” на УНСС – представена диплома №26629 от 13.12.2010 г.
- За периода след присъждането на научното звание „доцент“, доц. Николова е публикувала **пет монографични труда**, вкл. три самостоятелни и два в съавторство.

Всички монографии са обсъдени и приети на катедрен съвет, за което са приложени препис-извлечения, придружени с две рецензии от хабилитирани лица (съгласно изискванията).

- количествените изисквания са покрити от кандидатката почти трикратно – при минимален изискуем праг от 600 т. доц. д-р Христина Николова е постигнала над 1692 т. През периода 2011 – 2017 г. тя е разработила впечатляващ брой лекционни курсове (10 на брой като 1 от тях е на английски език) и учебници и учебни помагала (3 бр.), има 2 защитили докторанти, била е ръководител на 1 научно-изследователски проект и е участвала в 9 научно-изследователски и приложни проекти (2 от които са международни, 1 университетски и 6 национални). Представила е 5 студии (2 от които са публикувани в списания, реферирани в Scopus и Web of Science, а 3 са публикувани в списания, които са индексирани в други световни бази данни), 13 статии (11 от които са публикувани в индексирани списания и 2 в списания с редколегия). В списъка с публикации на кандидатката са представени също така 10 публикувани научни доклада, 3 от които са представени на престижни международни научни конференции в чужбина.
- Справката за цитиранията на трудовете на кандидатката показва 97 цитирания в научни трудове у нас и в чужбина, 6 от които са в издания, индексирани в Scopus и Web of Science и 14 в индексирани издания в световни вторични бази данни.
- Съветът по хабилитация на УНСС е констатирал, че кандидатурата на

доц. д-р Христина Николова отговаря както на количествените, така и на качествените изисквания, приети от АС на УНСС. Проверката на представените научни трудове на кандидатката и съпътстващата документация категорично потвърждава това становище.

4. Оценка на учебно-преподавателската дейност на кандидата

Доц. д-р Христина Николова има богат *21-годишен опит като преподавател*. В ОКС „Бакалавър” тя преподава дисциплините „Международен транспорт и спедиция”, „Търговска експлоатация на транспорта”, „Анализ на транспортния пазар”, „Транспорт и спедиция“ и „Транспорт и застраховане” (на английски език). Пред студенти в ОКС „Магистър“, тя води лекции по дисциплините „Транспортна политика“, „Интелигентни транспортни системи“ и „Устойчиво развитие“. Доц. Христина Николова преподава дисциплината „Устойчиво развитие на транспорта“ на английски език в Университета за приложни науки Technikum Wien, в гр. Виена, Австрия пред студентите в магистърската програма по „Интелигентни транспортни системи“ от 2008 до 2017 г. По програмата „ЕРАЗЪМ +“ за мобилност на студенти и преподаватели, тя е преподавала на английски и дисциплината „Външни разходи за транспорт” в Университета за приложни науки ВFI, в гр. Виена, Австрия, както и дисциплината „Европейски транспортен пазар и транспортна политика“ в Университета в гр. Хайлброн, Германия.

Кандидатката по конкурса е автор на *3 учебника и учебни помагала*. Учебникът „Международен транспорт и спедиция” е самостоятелен, учебното помагало „Организация на транспортната дейност и търговска експлоатация в транспорта“ е написано в съавторство 50% : 50% с още един автор, а в учебника „Транспорт и застраховане“, доц. Николова е написала главата посветена на транспортната политика.

От представената документация (служебна бележка УДОК 2103/10.10.2017 г.) се вижда, че през периода 2011 – 2017 г. кандидатката е *преизпълнила изискването за минимум 800 часа аудиторна заетост след заемането на академичната длъжност „доцент”*.

През същия период доц. Николова е извела до успешна защита на докторска дисертация *2-ма докторанти*. Участвала е като *ръководител на 1 и член на 10 научно - изследователски проекта*. Специализирала е в Центъра за транспортни изследвания при Оксфордския университет през 2016 г. и е участва в класацията „Топ 100 преподаватели в света“ на Международния биографичен център в Кеймбридж.

Анализът на представените публикации, документи и други материали за участие в конкурса, както и личните ми впечатления позволяват да се направи констатацията, че доц. д-р Христина Николова е преподавател със сериозен преподавателски и научно-изследователски опит, който е добре приет сред студентите, колегите си и международната научна общност. Това ми дава основание да обобща, че тя е напълно подготвена да заеме академичната длъжност „професор” съгласно изискванията на конкурса.

5. Кратка характеристика на представените научни трудове/публикации

Кандидатката участва в конкурса с общо 36 публикации. В това число влизат: 5 монографии – три самостоятелна и две в съавторство; 3 студии, публикувани в

индексирани издания; 2 студии, публикувани в издания, индексирани в Scopus и Web of Science; 13 статии, 11 от които са в списания, индексирани в световни вторични бази данни и 2 статии в списания с редколегия. Представени са също така 10 доклада, публикувани в сборници от научни конференции, 2 от които са отпечатани в сборници, реферирани в Scopus и са от участия в международни конференции в чужбина. 9 от публикациите, представени от Христина Николова са на английски език.

На основа на внимателния прочит на публикациите, могат да се очертаят следните основните направления на изследователската дейност на кандидатката:

1) *Изследвания в областта на устойчивото развитие на транспорта.* Една от представените монографии е именно в тази област и е посветена на анализа и оценката на устойчивото развитие на транспорта в България. Освен това доц. д-р Христина Николова е посветила и още 11 публикации на устойчивото развитие на транспортните системи като предпоставка за гарантиране на икономически растеж и качествени транспортни услуги за населението. В тази сфера попадат и статиите и докладите, свързани с изследване на възможностите за приложение на интелигентни транспортни системи за постигането на устойчиво развитие на транспорта.

2) *Изследвания в областта на икономическите ефекти от внедряването на интелигентни транспортни системи.* В това поле попадат 2 от монографиите, представени от доц. Николова – „Интелигентни транспортни системи в градска среда“ и „Интелигентни транспортни системи – политика и практика на внедряване“, както и поредица от статии и доклади на български и английски език, които са публикувани в различни научни списания (индексирани в световни бази данни) и са представени на престижни международни конференции. На тази тема са посветени и 2 научни доклада, представени на Световни конгреси по ИТС и публикуван в сборници, реферирани в базата данни Scopus.

3) *Изследвания върху енергийната ефективност на транспорта.* В това направление кандидатката е представила интересни изследвания (1 монография, 3 статии и 1 доклад), посветени на разработването на подход за оценка на енергийната ефективност на транспорта в България и дефиниране на подходящи мерки за нейното повишаване.

4) *Изследване на развитието и функционирането на националния и международен транспортен пазар.* В това направление на научно-изследователска дейност на кандидатката могат да бъдат открити 1 самостоятелна монография (посветена на развитието на въздушния транспорт в България), отделни глави от учебниците и издадените монографии, както и 5 статии в индексирани научни списания.

5). *Изследвания, свързани с финансирането и развитието на транспортната инфраструктура и ефективност на инвестициите в нея.* Основните резултати от изследователските усилия на кандидатката в това направление са представени в 2 от монографиите, 4 статии и 3 доклада на научни конференции. При това акцентът е поставен върху обосноваването на единен подход за оценка на социално-икономическата ефективност на инвестициите в транспортната инфраструктура и стимулиране на публично-частните партньорства.

6). *Изследвания в областта на външните разходи за транспорт.* В това направление на научни изследвания кандидатката е публикувала 4 статии в индексирани издания и е представила 2 доклада на научни конференции. Тя е представила и удостоверение за участие в международен проект – ADB Multiplatform,

в рамките на който е извършила оценка и е изчислила общите външни разходи за транспорт при отчитане на пределните и средните разходи за транспортните коридори, преминаващи през територията на страната.

7). *Изследвания върху развитието и използването на интермодални пътнически превози.* Основните резултати от изследванията, проведени от доц. Николова в тази област са представени в 2 статии, публикувани съответно в индексирано списание и в списание с редколегия.

Всички представени във връзка с конкурсната процедура публикации съответстват напълно на научното направление и специалността, по която е обявен конкурса. Като качество и количество, те напълно покриват високите изисквания за заемане на академичната длъжност „професор”.

6. Синтезирана оценка на основните научни и научно-приложни приноси на кандидата

Основните научни и научно приложни приноси на кандидатката могат да бъдат обобщени по следния начин:

- 1) *Научни приноси* – свързани с (1) формулиране и систематизиране на нови понятия и изясняване на основни принципи и концепции на икономиката на транспорта, свързани с развитието и функционирането на националния и международен транспортен пазар; (2) систематизиране на основните принципи и правила за устойчиво развитие на транспорта и извеждане на препоръки относно изграждането и прилагането на стратегии за устойчиво развитие и подходи за тяхното прилагане; (3) систематизиране на основните показатели и дефиниране на подходи за измерване на енергийната ефективност на транспорта; (4) класифициране на различните видове интелигентни транспортни системи и изясняване на тяхното въздействие и сфери на приложение; (5) дефиниране и систематизиране на основните видове интермодални пътнически транспортни услуги и изясняване на техните основни характеристики; (6) доразвиване и обогатяване на теорията за оценка на външните разходи чрез адаптиране на съществуващи подходи за тяхната оценка.
- 2) *Приноси от методологически и научно-приложен характер* - свързани са с: (1) извеждане на подход за оценка на степента на устойчивост на транспортната система; (2) разработване на модел за оценка на енергийната ефективност на транспорта; (3) дефиниране на модел за мултикритериен анализ при оценка на въздействието на проекти за изграждане на транспортни инфраструктурни обекти и за внедряване на интелигентни транспортни системи върху устойчивото развитие на транспорта; (4) адаптиране на подхода за оценка на външните разходи за транспорт, базиран на средните и пределните разходи и дефиниране на модел за оценката на тези разходи за страните в Югоизточна Европа и за България; (5) разработване на модел за оценка на разходите и ползите от внедряването на интелигентни транспортни системи, приложим и по отношение на други инфраструктурни проекти; (6) извеждане на математически модели за определяне на инфраструктурните такси във въздушния транспорт, които позволяват да се изследва въздействието на различните елементи на таксите върху обема на извършените превози.

- 3) *Приноси с практико-приложен характер* – включват: (1) изведени препоръки относно възможностите и пътищата за повишаване на ефективността и устойчивостта на транспорта; (2) изведени са възможните направления за подобряване на политиката за повишаване на енергийната ефективност на транспорта и са направени препоръки за предприемане на конкретни мерки; (3) дефинирани са насоки за усъвършенстване на процеса по прилагане на ПЧП при изграждане на транспортни инфраструктурни обекти; (4) изведени са правила и процедури за изчисляване на външните разходи за транспорт и са дефинирани препоръки за тяхното прилагане при оценка на ефективността от реализацията на инфраструктурни проекти; (5) препоръчани са приоритетни области за внедряване на ИТС в България и са дефинирани сферите на тяхното въздействие и очакваните резултати по отношение на устойчивото развитие; (6) изведени са препоръки за предприемане на мерки развитие на въздушния транспорт в страната и за приоритетно изпълнение на проекти за постигането на неговото устойчиво развитие.

7. Основни критични бележки и препоръки към кандидата

Бих препоръчал на доц. д-р Христина Николова да задълбочи научно-изследователската си работа в областта на внедряването на интелигентните енергийни системи и да изследва тяхното въздействие върху устойчивото развитие. Тя е посветила част от творчеството си на приложението на интелигентните транспортни системи и тяхното въздействие върху устойчивото развитие на транспорта. Би могла да доразвие това направление и да направи паралел между двата сектора на икономиката като открие общите черти и различията при внедряването на тези съвременни системи, както и да оцени тяхното въздействие на макроикономическо ниво.

Важен момент в такъв тип изследвания е интегрирането на дискусиата за внедряване достиженията на съвременните технологии с изискванията за опазване на околната среда и екологията, като по този начин резултатите от нейните научни изследвания ще доведат до извеждане на нови приноси за икономическата наука.

8. Заключение

Прегледът на научните публикации, преподавателската, изследователската и обществената работа на доц. д-р Христина Лазарова Николова категорично доказва, че нейната кандидатура отговаря на нормативните изисквания за заемане на академичната длъжност „професор” съгласно чл. 29 от Задължителните условия по ЗРАСБР, Допълнителните изисквания за УНСС в съответствие с чл.15 ал.1 от ЗРАСБР и чл.60 ал.3 от ППЗРАСБР.

Публикациите на кандидатката определено съдържат ценни теоретически, методологически и приложни приноси.

На основание на всичко изложено дотук убедено давам своята положителна оценка на предложената кандидатура и предлагам на членовете на уважаемото Научно жури да подкрепят избирането на доц. д-р Христина Лазарова Николова на академичната длъжност „професор”..

20.04.2018 г
гр. София

Подпис:
/проф. д.ик.н. Христо Първанов/